

Jolanta Rudnicka
Jolanta Konkel
Mirela Kiełbasiewicz
Agnieszka Zajączkowska
Anna Chojnacka³²

Tworzenie Planu Ewaluacji w perspektywie 2021-2027 dla regionalnego programu przy aktywnym udziale grup sterujących ewaluacją

Creating the Evaluation Plan in the 2021-2027 perspective with the active participation of
evaluation steering groups

Abstrakt

W artykule przedstawiono przebieg oraz najważniejsze wnioski wynikające z warsztatów dla członków Grup Sterujących Ewaluacją w województwie kujawsko-pomorskim, przeprowadzonych w trakcie tworzenia Planu ewaluacji dla programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 (FEdKP 2021-2027). Zwrócono uwagę na przydatność wdrożenia formuły partycypacyjnej w proces wypracowania planowanych do realizacji badań ewaluacyjnych, jednocześnie rekomendując stosowanie tego typu rozwiązań w przyszłości.

Słowa kluczowe: ewaluacja, Plan Ewaluacji, grupy sterujące ewaluacją, warsztaty, lista badań.

Abstract

The article presents the course and the most important conclusions resulting from the workshops for members of Evaluation Steering Groups in the Kuyavia and Pomerania Voivodeship, conducted during the development of the Evaluation Plan for the European Funds for Kuyavia and Pomerania 2021-2027 (FEdKP) Program. Attention was drawn to the usefulness of implementing the participatory formula in the process of developing the evaluation studies. In addition, they recommended using such solutions in the future.

Keywords: evaluation, Evaluation Plan, evaluation steering groups, workshops, research list.

WSTĘP

Plan Ewaluacji Programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 jest dokumentem planistycznym wykorzystywanym w realizacji szeroko rozumianych przedsięwzięć ewaluacyjnych, ukierunkowany w szczególności na prowadzenie badań ewaluacyjnych współfinansowanych ze środków UE. Jest jednocześnie wyrazem potrzeb

³² Zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu, Departamentu Zarządzania Funduszami Europejskimi dla Kujaw i Pomorza, Wydziału Analiz i Ewaluacji, Biura Ewaluacji.

ewaluacyjnych instytucji zarządzającej, która wdraża program regionalny bądź krajowy. W perspektywie 2021-2027 zaplanowano do realizacji następujące programy: Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko; Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki; Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy; Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego; Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej; Fundusze Europejskie dla Rybactwa; Fundusze Europejskie na Migracje, Granice i Bezpieczeństwo; Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową; Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich; Programy Interreg (Europejskiej Współpracy Terytorialnej) oraz 16 programów regionalnych. W województwie kujawsko-pomorskim wdrażany jest program Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027, który został przyjęty decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej 7 grudnia 2022 r. Jego głównym celem jest wzmocnienie i efektywne wykorzystanie potencjału gospodarczego i społecznego województwa kujawsko-pomorskiego, a także sprzyjanie zintegrowanemu, zrównoważonemu i inteligentnemu rozwojowi regionu, ukierunkowanemu na wysoką jakość życia i bezpieczeństwo jego mieszkańców.

Zgodnie z Rozporządzeniem ramowym³³, które determinuje zasady realizacji programów współfinansowanych ze środków unijnych w perspektywie 2021-2027 Instytucja Zarządzająca danym programem jest zobowiązana do przygotowania Planu ewaluacji nie później niż rok od jego formalnego przyjęcia.

W związku z powyższym, głównym celem osób odpowiedzialnych za ewaluację regionalnego programu w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego było opracowanie Planu ewaluacji w sposób niestandardowy, tj. wyjście z ram biura (zza biurka) do interesariuszy, którzy swoje zainteresowanie ewaluacją wyrazili chęcią udziału w pracach Grupy Sterującej Ewaluacją (GSE). Ważne było dla nas włączenie przedstawicieli różnych środowisk, posiadających wysoką wiedzę merytoryczną w poszczególnych obszarach, aby poznać ich opinię i potrzeby informacyjne w zakresie planowanych ewaluacji oraz wypełnić wymogi zasady partnerstwa.

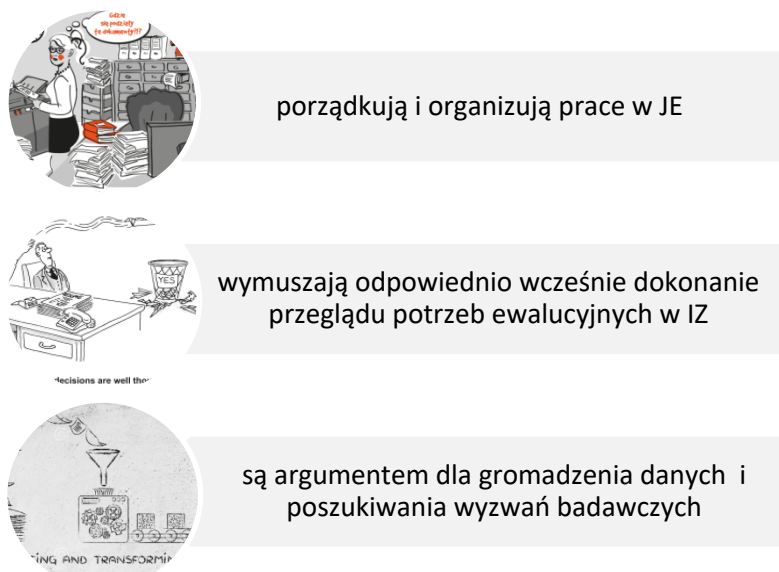
Rys historyczny tworzenia Planów ewaluacji regionalnych programów

Ewaluacja regionalnych programów na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat przechodziła wiele zmian. Początkowo była postrzegana jako synonim oceniania i kontroli, jak również wartościowania i szacowania wartości. Obecnie utożsamia się ją raczej z mechanizmem pomocowym, przyczyniającym się do wprowadzenia korzystnych zmian w badanym obszarze, poprawiającym efektywność interwencji czy też skuteczność zarządzania. Celem ewaluacji w sektorze publicznym jest: sprawdzenie racjonalności działań władzy publicznej, równoczesne promowanie osiągniętych sukcesów i zapobieganie porażkom podejmowanych działań oraz informowanie obywateli. Pomagają one także w lepszej organizacji pracy w

³³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

Jednostce Ewaluacyjnej, wymuszają refleksję nad potrzebami informacyjnymi Instytucji Zarządzającej programem z większym wyprzedzeniem, a także są argumentem dla gromadzenia danych i poszukiwania wyzwań badawczych³⁴.

Rysunek 1. Główne cele tworzenia planów ewaluacji

Źródło: Rudnicka J., *Wykorzystanie doświadczeń w zakresie ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 w nowej perspektywie finansowej UE*, [w:] Nowe wyzwania dla ewaluacji programów operacyjnych w perspektywie 2014-2020, praca zbiorowa, Toruń 2016.

Ewaluacja zyskała w Polsce większe znaczenie wraz z przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej w 2004 roku. Obowiązujący w tym czasie Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006 oraz inne programy sektorowe podlegały ewaluacji na poziomie krajowym. Oznacza to, że w perspektywie 2004-2006 badania ewaluacyjne były realizowane przez ówczesny Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, a z wyników badań korzystały regiony.

Kolejna perspektywa 2007-2013 przyniosła pewne zmiany w tym zakresie. Przede wszystkim każdy region miał swój regionalny program operacyjny, który był ewaluowany przez jednostki ewaluacyjne utworzone przy Instytucji Zarządzającej (IZ). W województwie kujawsko-pomorskim osoby zajmujące się ewaluacją opracowały dokument o charakterze planistycznym pod nazwą „Plan ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013”. Plan zawierał charakterystykę RPO WK-P 2007-2013, główne kierunki działań ewaluacyjnych, opis sposobu organizacji systemu ewaluacji, a także terminy planowanych działań wynikających ze zobowiązań IZ oraz źródła finansowania tych działań. Głównym celem opracowania dokumentu było „wskazanie sposobu organizacji procesu ewaluacji na danym poziomie wdrażania oraz głównych

³⁴J. Bachtler, *Quod erat demonstrandum? Ewaluacja polityki regionalnej*, „*Studia Regionalne i Lokalne*” 2001 nr 4(7).

kierunków ewaluacji podejmowanych przez Instytucje Zarządzające oraz Instytucję Koordynującą RPO w okresie 2007-2013³⁵”. Uszczegółowienia tego Planu były opracowywane corocznie jako „Okresowe plany ewaluacji RPO WK-P 2007-2013”. Ich tworzenie wynikało z Wytycznych nr 6 z dnia 30 maja 2007 r. Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie ewaluacji programów operacyjnych na lata 2007-2013. Okresowe plany ewaluacji były opracowywane pod koniec każdego roku na rok następny. Zawierały tabelaryczny wykaz badań planowanych do realizacji w danym roku poprzedzone celem i uwarunkowaniami do realizacji wskazanych badań. W tabeli oprócz nazwy badania znajdował się m. in. syntetyczny opis zakresu badania, termin realizacji i szacunkowy koszt.

W perspektywie 2014-2020 ewaluacja stała się ważnym elementem w procesie zarządzania i wdrażania programów operacyjnych. Szczególny nacisk został położony na użyteczność ewaluacji w procesie decyzyjnym oraz zwiększenie przejrzystości polityki spójności poprzez dostarczanie wiarygodnych informacji dotyczących rzeczywistych efektów podejmowanych działań. Zmieniło się również podejście do planów ewaluacji. Wprowadzono uregulowanie w art. 56 i 114 Rozporządzenia ogólnego, obowiązującego w perspektywie 2014-2020³⁶, które wskazywało na obowiązek sporządzania planu ewaluacji programu i przedłożenie go zgodnie z przepisami nie później niż rok po przyjęciu programu operacyjnego Komitetowi Monitorującemu, który ostatecznie go akceptował. Ważną zmianą było również tworzenie planów ewaluacji na cały okres wdrażania programu, co oznaczało odejście od corocznego opracowywania okresowych planów ewaluacji. W ten sposób plan ewaluacji stanowił ramy dla realizacji badań ewaluacyjnych przez całą perspektywę finansową 2014-2020, ale jednocześnie nie wymagał sztywnej realizacji zapisanych w nim działań i podlegał corocznej aktualizacji. Oznaczało to, że podczas przygotowywania koncepcji konkretnego badania bazowano na aktualnym stanie wiedzy i zidentyfikowanych potrzebach informacyjnych.

Przebieg tworzenia Planu ewaluacji również odbiegał od dotychczasowej formy. Przede wszystkim eksperci na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju opracowali tzw. „wzorcowy Plan ewaluacji” na przykładzie województwa opolskiego. Na jego bazie pozostałe województwa tworzyły swoje dokumenty. Współpraca z Wykonawcami „wzorcowego planu ewaluacji” zakładała również wsparcie eksperckie, polegające na przygotowaniu opinii na temat zaproponowanych na etapie projektu Planu listy badań, ich zakresu, metodologii, zakresu danych do zbierania, a także planowanych dat realizacji. Następnie Plan ewaluacji, opracowany przez Jednostkę Ewaluacyjną był kierowany do konsultacji z przedstawicielami IZ RPO WK-P, członkami Grupy Sterującej Ewaluacją i Komitetu Monitorującego RPO oraz Ministerstwa i Komisji Europejskiej. Przy czym Ministerstwo wydało opinię do Planu, a Komitet Monitorujący uchwałą zatwierdził Plan Ewaluacji. Należy podkreślić, że konsultacje

³⁵ Wytyczne nr 6 w zakresie ewaluacji programów operacyjnych na lata 2007-2013, rozdział 5 pkt 3, str. 16.

³⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

polegały na przesłaniu projektu dokumentu na skrzynki e-mailowe zainteresowanych osób z oczekiwaniem uwag i komentarzy do zapisów. Wymóg konsultacji został spełniony, ale nie było miejsca na dyskusję i żywą interakcję podczas tworzenia dokumentu.

W perspektywie finansowej 2021-2027 Rada Unii Europejskiej zobowiązała wszystkie państwa członkowskie do przeprowadzenia ewaluacji pomocy finansowej z funduszy europejskich przepisami Rozporządzenia ramowego.

Według powyższego rozporządzenia ewaluację przeprowadza się w celu poprawy jakości projektowania i wdrażania programów „pod kątem co najmniej jednego z następujących kryteriów: skuteczności, efektywności, trafności, spójności i unijnej wartości dodanej. Ewaluacje mogą również obejmować inne odpowiednie kryteria, takie jak poziom włączenia społecznego, niedyskryminację i widoczność...”.³⁷

W bieżącej perspektywie proces tworzenia Planu ewaluacji dla programu Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza proceduralnie przebiegał podobnie do okresu poprzedniego, a jego przygotowanie jest obligatoryjne dla każdej instytucji zarządzającej zgodnie z art. 44 Rozporządzenia ramowego. Pewnym *novum* zainicjowanym przez Jednostką Ewaluacyjną z województwa kujawsko-pomorskiego było zorganizowanie warsztatów z członkami Grup Sterujących Ewaluacją z perspektywy 2014-2020 i 2021-2027. Szczegóły organizacji spotkania w dalszej części artykułu.

Przygotowania do warsztatów

Przygotowanie Planu ewaluacji na daną perspektywę przebiegało najczęściej w formie opracowania projektu dokumentu poddanego konsultacjom szerokiego gremium i ostatecznie przyjętego uchwałą Komitetu Monitorującego. Był to oczywiście dobry sposób na przygotowanie Planu. Jednak gdy rozpoczynały się prace nad Planem ewaluacji dla okresu 2021-2027 ich celem było uzyskanie większego zaangażowania i poczucia wpływu interesariuszy badań ewaluacyjnych na przygotowywany dokument. Dlatego pojawił się pomysł zorganizowania warsztatów w celu opracowania Planu ewaluacji dla programu FEdKP 2021-2027 z udziałem Grup Sterujących Ewaluacją dla RPO WK-P 2014-2020 i FEdKP 2021-2027. Punktem wyjścia do dalszych prac było stworzenie wstępnego spisu ewaluacji, proponowanych do realizacji w ramach perspektywy finansowej 2021-2027, który został przygotowany przez zespół zajmujący się ewaluacją w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Następnie projekt planu został poddany konsultacjom z podmiotami merytorycznie powiązаныmi z obszarami proponowanych badań. Tak skonsultowana lista stanowiła podstawę do przygotowania materiałów na warsztaty.

³⁷ <https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/o-ewaluacji/czym-jest-ewaluacja/> [data dostępu: 20.09.2023]

Trudnością okazało się samodzielne poprowadzenie warsztatów, dlatego skorzystano z profesjonalnej pomocy, tj. zatrudniono doświadczoną ewaluatorkę, trenerkę, która poprowadziła spotkania.

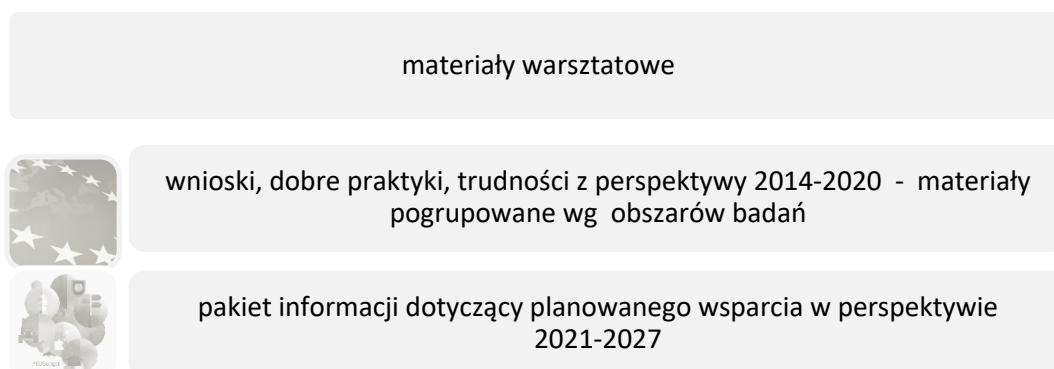
Na warsztaty wybrano spokojne, przyjemne miejsce, położone w otoczeniu dwustuletniego parku znajdujące się w województwie kujawsko-pomorskim. Pozwoliło to osobom biorącym udział w warsztatach zdystansować się od codziennych obowiązków. Jednocześnie mogli skupić się na merytoryce i celach założonych przez organizatorów. W warsztatach uczestniczyli w większości przedstawiciele Instytucji Zarządzającej Programami, Instytucji Pośredniczącej oraz środowisk naukowych, gospodarczych i społecznych, będący członkami Komitetu Monitorującego. Na powitanie każdy z uczestników otrzymał także drobne upominki, przydatne podczas warsztatów oraz dla własnych potrzeb.

Materiały warsztatowe

W celu przeprowadzenia warsztatów przygotowano szereg materiałów, które z jednej strony miały ułatwić pracę uczestnikom, a z drugiej wyposażyć w wiedzę z perspektyw finansowych 2014-2020 i 2021-2027.

Jako punkt wyjścia przygotowano materiały dotyczące poszczególnych obszarów badań realizowanych w poprzedniej perspektywie na poziomie regionalnym i krajowym, które podzielono według następujących kategorii: badania systemowe, obszar przedsiębiorczości i innowacyjności, obszar środowisko, transport i e-usługi, następnie zdrowie i edukacja, a także włączenie i rynek pracy. Ostatni z obszarów dotyczył szeroko pojętego rozwoju lokalnego. W odniesieniu do każdego z obszarów przygotowano również pakiet informacji na temat planowanego wsparcia w ramach FEKP 2021-2027. Zebrano najważniejsze wnioski z badań, które realizowano już w poszczególnych obszarach, a także wykaz dobrych praktyk i trudności, na które napotkano podczas zrealizowanych ewaluacji.

Rysunek 2. Materiały opracowane na warsztaty dla członków GSE

Źródło: opracowanie własne.

Przed przystąpieniem do warsztatów, kierując się doświadczeniami w realizacji badań w ramach poprzednich dwóch perspektyw finansowych (2007-2013 oraz 2014-2020),

przygotowano również listę 21 ewaluacji proponowanych do realizacji dla programu FEdKP 2021-2027, z których większość dotyczyła badań obszarów wsparcia oraz badań systemu wdrażania programu. Wśród proponowanych ewaluacji znalazły się również takie, których obligatoryjną realizację nakłada Komisja Europejska (ewaluacja kryteriów wyboru projektów oraz ocena wpływu programu FEdKP 2021-2027 na rozwój regionu i jego mieszkańców).

Ponadto, aby usprawnić uczestnikom pracę na warsztatach opracowano wzór karty badania do uzupełniania podczas warsztatów, który zawierał następujące informacje:

- a) tytuł badania,
- b) zasadność przeprowadzenia ewaluacji,
- c) główny cel ewaluacji, czyli wskazanie funkcji, jaką badanie ewaluacyjne ma zrealizować dla interwencji publicznej będącej przedmiotem planu ewaluacji,
- d) uzasadnienie podjęcia badania – wyjaśnienie przesłanek do podjęcia badania, w tym wskazanie konkretnych potrzeb informacyjnych lub luk w bieżącej wiedzy, które mają być zainteresowane badaniem,
- e) główne pytania / zagadnienia badawcze – wstępna lista kluczowych pytań lub zagadnień, na które badanie będzie poszukiwało odpowiedzi,
- f) zarys metodyki badania – podstawowe informacje o przewidywanym podejściu badawczym i metodach, które zostaną zastosowane do poszukiwania odpowiedzi na główne pytania/ zagadnienia badawcze,
- g) zakres danych – informacja o zakresie niezbędnych danych i sposobie, w jaki będą one pozyskane. Wskazanie zapotrzebowania na dane jest szczególnie istotne w kontekście realizacji badań mających na celu wyjaśnienie efektów interwencji,
- h) odbiorcy badania - podmioty, które będą miały dostęp do wyników ewaluacji,
- i) budżet – orientacyjny całościowy koszt realizacji badania,
- j) termin rozpoczęcia badania – orientacyjny termin rozpoczęcia badania, rozumiany jako rozpoczęcie prac nad koncepcją badania,
- k) termin zakończenia badania i/lub jego etapu skutkującego opracowaniem publicznie dostępnych produktów - rozumiany jako dostępność raportu cząstkowego lub końcowego,
- l) ewentualne uwagi.

Przebieg warsztatów

Dwudniowe warsztaty zostały zorganizowane w sześciu podzielonych tematycznie turach:

- Pierwsza tura: badania systemowe obejmująca badania dotyczące systemu realizacji programu, kryteriów i systemu wyboru projektów, czy wpływu programu na rozwój regionu.
- Druga tura: przedsiębiorczość i innowacyjność obejmująca badania dotyczące przedsiębiorczości, innowacyjności i instrumentów finansowych.

- Trzecia tura: edukacja i zdrowie obejmująca badania z obszaru edukacji i usług zdrowotnych.
- Czwarta tura: rynek pracy i włączenie społeczne obejmująca badania dotyczące włączenia społecznego, rynku pracy oraz wskaźników rezultatu długoterminowego.
- Piąta tura: środowisko, transport i e-usługi dotycząca badań z obszaru środowiska i czystej energii, transportu oraz cyfryzacji.
- Szósta tura: rozwój lokalny obejmująca badania z zakresu potencjału absorpcyjnego jednostek samorządu terytorialnego, rozwoju lokalnego, zasad horyzontalnych i polityki terytorialnej.

Do każdej z wymienionych tur przyporządkowano kilkusobowe grupy uczestników, skategoryzowane w taki sposób, aby wykorzystać doświadczenie, wiedzę i potencjał osób uczestniczących w spotkaniu i jednocześnie wypracować odpowiednie zapisy w Planie Ewaluacji. Takie podejście przyczyniło się do spojrzenia na badania z różnych perspektyw i pozwoliło na wypracowanie kart badań w sposób profesjonalny i interdyscyplinarny.

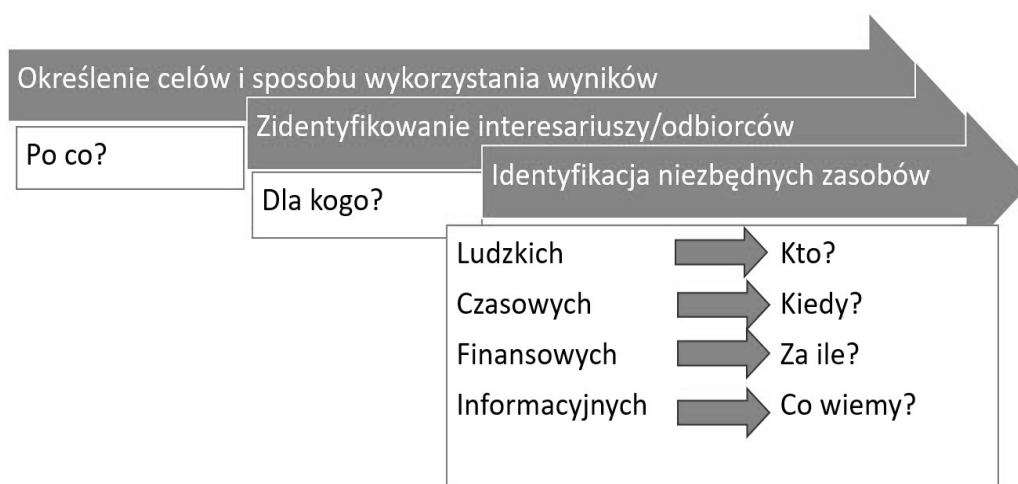
Rysunek 3. Elementy warsztatów

Źródło: opracowanie własne.

Warsztaty rozpoczęły się sesją wykładową, podczas której moderatorka wprowadziła uczestników w „świat ewaluacji”, przytaczając ujęcie historyczne oraz teoretyczne i praktyczne. Znaczna część wykładu dotyczyła również kwestii projektowania i planowania ewaluacji, metod badawczych, interesariuszy oraz zalet wynikających z wniosków i rekomendacji otrzymywanych podczas badań. Po wykładzie rozpoczęła się właściwa część warsztatowa.

Rysunek 4. Planowanie ewaluacji

- ✓ Ewaluację planujemy na etapie projektowania przedsięwzięcia.
- ✓ Przed jej rozpoczęciem opracowujemy harmonogram prac i określamy format raportu.
- ✓ Zasoby przeznaczone na prowadzenie ewaluacji muszą być adekwatne do jej zakresu.

Źródło: opracowanie na podstawie materiałów warsztatowych prezentowanych przez moderatorkę.

Pierwsza tura poświęcona badaniom systemowym, miała charakter instruktażowy i była przeprowadzona przez moderatorkę wspólnie ze wszystkimi uczestnikami spotkania. Celem było przećwiczenie wypełniania karty badania i wyjaśnienie wszystkich ewentualnych wątpliwości jakie mogłyby się pojawić podczas pracy. Innymi słowy uczestnicy wspólnie opracowali kartę badania systemowego omawiając po kolei wszystkie jej elementy według schematu wskazanego w tabeli poniżej. Należy podkreślić, że pierwsza tura zakończyła się sukcesem dzięki zaangażowaniu i dużej aktywności uczestników w trakcie dyskusji.

Tabela 2. Kluczowe etapy prac nad kartami badań w ramach warsztatu

Główne etapy tworzenia karty badania	Pytania, na które odpowiadano podczas projektowania kart badań
Określenie przedmiotu ewaluacji (tytuł, cel, uzasadnienie)	<ul style="list-style-type: none"> • Czy zaproponowany temat badania ewaluacyjnego należałoby zmienić? • Jakie obszary w ramach przedmiotu ewaluacji można/trzeba wyróżnić w prowadzonym badaniu ewaluacyjnym? • Dlaczego chcemy realizować to badanie?
Sformułowanie pytań/zagadnień badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Czego chcemy się dowiedzieć w danym badaniu? • Na jakie pytania ma odpowiedzieć ewaluacja?
Dobór metod badawczych i zakres danych	<ul style="list-style-type: none"> • Jakie metody badawcze powinniśmy zastosować, aby zebrać możliwie pełne informacje? • Od kogo będziemy pozyskiwać informacje? W jaki sposób będą dobierani respondenci?

Określenie ram czasowych i finansowych ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Kiedy badanie powinno zostać rozpoczęte? • Kiedy ewaluacja powinna zostać zakończona, żeby była użyteczna tj. żeby można było wykorzystać jej wyniki w realizacji kolejnych działań? • Jaki budżet zaplanowano na przeprowadzenie ewaluacji?
--	--

Źródło: opracowanie własne w oparciu o artykuł: B. Ciężka, *Kluczowe elementy procesu ewaluacyjnego i relacje między nimi*, [w:] *Ewaluacja programów operacyjnych. Aspekty teoretyczne, metodologiczne i praktyczne*, praca zbiorowa, Toruń 2013.

Kolejne tury warsztatów odbywały się już w zespołach podzielonych tematycznie, w których uczestnicy samodzielnie wypełniali poszczególne karty badań. Po każdej turze osoby z poszczególnych zespołów prezentowały wypracowane pomysły na dane badanie. Następnie rozpoczynała się wspólna dyskusja z pozostałymi zespołami. Należy podkreślić, że czas przeznaczony na pracę w grupach pozwalał na prowadzenie ożywionych dyskusji, zapisanie argumentów dla uzasadnienia realizacji badania oraz wypracowania wstępnej koncepcji.

Ostatecznie wszystkie informacje były zapisywane na kartach poszczególnych badań, które zostały wykorzystane przez zespół zajmujący się ewaluacją w UM WK-P podczas opracowywania właściwego projektu Planu ewaluacji.

Efekty bezpośrednie i pośrednie z warsztatów

Należy podkreślić, że przeprowadzenie warsztatów z udziałem członków Grup Sterujących Ewaluacją dla RPO WK-P 2014-2020 i FEdKP 2021-2027 spotkało się z pozytywnym odzewem wśród jego uczestników. Pozytywne opinie uczestników warsztatów dotyczyły m.in. możliwości lepszego zrozumienia kwestii ewaluacji, zwłaszcza przez osoby, które do tej pory nie miały dużej styczności z realizowanymi badaniami lub były sceptycznie nastawione do roli ewaluacji w procesie wdrażania programów operacyjnych. Osoby uczestniczące w warsztacie zwiększyły także świadomość możliwości wykorzystywania wyników ewaluacji, zwracając uwagę na przydatność rekomendacji, które mogą wpłynąć na wprowadzenie szeregu usprawnień w bieżącej pracy poszczególnych podmiotów. Ponadto uświadomiły sobie, że włączenie się w proces ewaluacji już na etapie tworzenia planu ewaluacji daje im możliwość wpływu na tematykę i zakres badań i tym samym na znalezienie odpowiedzi na pytania pojawiające się podczas pracy przy realizacji programu.

Dzięki zastosowaniu formuły warsztatowej zaobserwowano dużo większe zaangażowanie uczestników w porównaniu z innymi formami aktywizacji realizowanymi przez jednostkę ewaluacyjną w przeszłości. Każdy z uczestników starał się wnieść konstruktywne pomysły przy opracowywaniu poszczególnych kart badań, skupiając się na kwestiach, które merytorycznie były najbardziej powiązane z wykonywanymi obowiązkami.

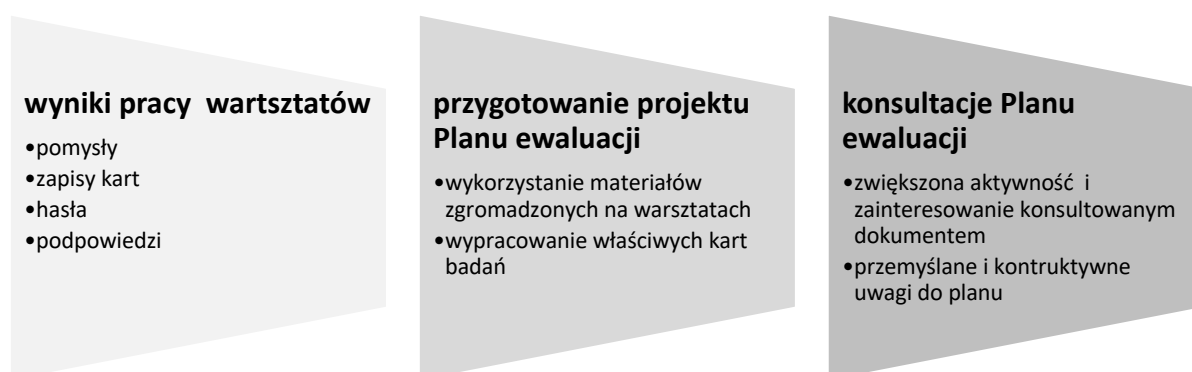
Pośrednim efektem realizacji warsztatów dla członków Grup Sterujących Ewaluacją była integracja uczestników, co może zaowocować ich większą aktywnością podczas kolejnych spotkań, szkoleń czy konsultacji koncepcji badań, a także raportów podsumowujących wyniki

ewaluacji. Była to pierwsza okazja do poznania się osób, które będą współtworzyć Grupę Sterującą Ewaluacją Programu FEdKP 2021-2027.

Dzięki wykonanej podczas warsztatów pracy możliwe było także wykorzystanie wypracowanych na warsztacie zapisów w kartach badania podczas pisania Planu ewaluacji. Duża część pomysłów miała charakter „hasłowy”, niemniej jednak stanowiła bardzo dobry punkt wyjścia podczas przygotowywania właściwych kart badań, które poddano następnie konsultacjom, także z osobami, które uczestniczyły w warsztatach.

Zaobserwowano zwiększoną aktywność podczas konsultacji Planu ewaluacji i w tym przypadku również można mówić o efekcie pośrednim przeprowadzonych warsztatów, ponieważ zdecydowana większość uwag i spostrzeżeń, które podczas konsultacji projektu Planu ewaluacji otrzymano, pochodziła od uczestników warsztatów.

Rysunek 5. Najważniejsze efekty warsztatów

Źródło: Opracowanie własne.

Wnioski na przyszłość

Mając na uwadze doświadczenie, jakim było zorganizowanie warsztatu w celu opracowania Planu ewaluacji dla programu FEdKP 2021-2027 z udziałem Grup Sterujących Ewaluacją dla RPO WK-P 2014-2020 i FEdKP 2021-2027, można wymienić kilka najważniejszych wniosków do zastosowania w przyszłości, które z tej praktyki wyniknęły.

Po pierwsze, tworzenie Planu ewaluacji na całą perspektywę, poprzez doświadczenia z okresu programowania 2014-2020, okazało się dobrą praktyką i powinno być kontynuowane. Takie podejście pozwoliło z jednej strony na stworzenie ram dla realizacji badań ewaluacyjnych przez całą perspektywę, z drugiej natomiast umożliwiło ich doprecyzowanie (o szczegółowe pytania badawcze, dodatkowe metody zbierania danych) na etapie ich realizacji. Należało wówczas bazować na aktualnym stanie wiedzy i zidentyfikowanych potrzebach informacyjnych.

Po drugie, rekomenduje się kontynuowanie warsztatowej formy tworzenia przyszłych planów ewaluacji. Takie partycypacyjne podejście pozwoliło uzyskać nieporównywalnie większe zaangażowanie ze strony członków Grup Sterujących Ewaluacją dla RPO WK-P 2014-

2020 i FEdKP 2021-2027 i poczucie wpływu interesariuszy badań ewaluacyjnych na przygotowywany dokument.

Kolejną kwestią, którą należy podkreślić, to utrzymywanie stałego kontaktu z członkami GSE poprzez spotkania i angażowanie w różne prace grupy. Takie działania pozwolą nie tylko na zwiększenie poziomu integracji procesu ewaluacji z procesem programowania i wdrażania programu, ale także na podniesienie poziomu jakości procesu ewaluacji sprzyjającemu lepszemu wykorzystaniu wyników badań ewaluacyjnych.

Również kontynuowane powinny zostać działania mające na celu konsultowanie poszczególnych etapów realizacji badań i produktów ewaluacji. Zaczynając od konsultacji koncepcji badania (Opisu Przedmiotu Zamówienia), poprzez projekty raportów, broszur i e-publicacji. Dzięki takiemu podejściu poznane zostaną nie tylko oczekiwania pracowników zaangażowanych w kształtowanie i realizację programu odnośnie ich potrzeb informacyjnych, ale również przyczyni się do podniesienia świadomości dotyczącej roli ewaluacji w procesie programowania i wdrażania programu.

Doświadczenia wynikające z przeprowadzonego warsztatu ukazały również, jak istotne są szkolenia i spotkania członków GSE, które przyczyniają się do zwiększenia ich wiedzy i poziomu zainteresowania udziałem w ewaluacjach realizowanych w regionie.

Ponadto wykorzystując dobre doświadczenia współpracy wśród członków GSE jednostka ewaluacyjna planuje organizację mini-warsztatów na etapie tworzenia OPZ do badań ewaluacyjnych. W organizowanych spotkaniach udział będą brali członkowie GSE, zainteresowani daną tematyką badania oraz przedstawiciele komórek merytorycznych. Uczestnicy mini-warsztatów zajmowaliby się określeniem przedmiotu ewaluacji, metod badawczych oraz zakresu potrzebnych danych. Naszym zdaniem tego typu spotkania będą zacieśniały współpracę oraz budowały relacje pomiędzy wszystkimi interesariuszami ewaluacji. Liczymy, że podjęte działania pozwolą wspólnie przygotować takie badania, które w najlepszy sposób będą odpowiadały na potrzeby informacyjne pojawiające się podczas wdrażania programu FEdKP 2021-2027.

Bibliografia

1. Bachtler J., (2001), *Quod erat demonstrandum? Ewaluacja polityki regionalnej*, [w:] „Studia Regionalne i Lokalne” nr 4(7).
2. Ciężka B., (2013), *Kluczowe elementy procesu ewaluacyjnego i relacje między nimi*, [w:] *Ewaluacja programów operacyjnych. Aspekty teoretyczne, metodologiczne i praktyczne*, praca zbiorowa, Toruń.
3. Olejniczak K., (2015), *System ewaluacji Polityki Spójności. Tezy do dyskusji*, [w:] *Monitorowanie i ewaluacja polityk publicznych – doświadczenia przeszłości wyzwaniem przyszłości*, praca zbiorowa, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole.
4. Plan ewaluacji dla RPO WK-P na lata 2007-2013, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Toruń 2008.

5. Plan Ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Toruń 2015.
6. Proces ewaluacji Polityki Spójności w Polsce 2004-2014, opracowanie Krajowej Jednostki Ewaluacji, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014.
7. Rozporządzenie parlamentu europejskiego i rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, Komisja Europejska, Bruksela 2013.
8. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej, Komisja Europejska, Bruksela 2021.
9. Rudnicka J., (2016), *Wykorzystanie doświadczeń w zakresie ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 w nowej perspektywie finansowej UE*, [w:] *Nowe wyzwania dla ewaluacji programów operacyjnych w perspektywie 2014-2020*, praca zbiorowa, Toruń.
10. Strona: <https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/o-ewaluacji/czym-jest-ewaluacja/> (dostęp 20.09.2023).
11. Wytyczne nr 6 w zakresie ewaluacji programów operacyjnych na lata 2007-2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.
12. Wytyczne w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2015.
13. Wytyczne dotyczące ewaluacji polityki spójności na lata 2021-2027, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2022.